

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 19

Рівне – 2010

Збірник наукових праць

«Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії»

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 19. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2010. – 309 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Острог).

Киридон Алла Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Фісанов Володимир Петрович, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці).

Чухліб Тарас Васильович, доктор історичних наук (м. Київ).

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Згідно постанови президії ВАК України
часопис „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії”
визнано фаховим виданням у галузі історичних наук
(постанова від 17 квітня 2010 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 2 від 24 вересня 2010 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2010

УДК [94(477+100):001.8]:[027.7]

Грипич С.Н.

**ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕНЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ
НА СТОРІНКАХ ФАХОВОЇ ПЕРІОДИКИ, ПРЕДСТАВЛЕНОЇ У ФОНДАХ
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ**

(Рецензія на періодичне фахове видання „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: зб. наук. праць: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету”. – Рівне: РДГУ, 2000 – 2010)

Нові умови життя в Україні на початку третього тисячоліття ставлять перед сучасниками завдання дослідити та переосмислити вітчизняну й світову історії. Така потреба та поява відповідних праць зумовлена як глобалізаційними, так і націотворчими процесами, а також необхідністю підготовки майбутніх фахівців гуманітарної сфери і, особливо, істориків, на основі фундаментальних розробок. У зазначеному контексті закономірно постає й необхідність накопичення фахової літератури та періодичних видань у фондах університетських бібліотек. Зокрема у межах Рівненського державного гуманітарного університету цей підхід тривалий час дозволяє як професорсько-викладацькому, так і студентському колективам продуктивно проаналізувати історичне минуле у світовому масштабі та на українських теренах. Вже сьогодні можна відзначити, що комплексна характеристика історичного процесу суттєво розширює знання майбутніх, і вже стверджених у цій галузі, фахівців.

Бібліографи РДГУ постійно слідкують за появою як вже відомих, так і нових досліджень історії. Їх високо професійна діяльність плідно спрямовується на систематизацію наявних фондів, внесення до каталогів і забезпечення комфортної роботи з ними педагогів, аспірантів, магістрантів і студентів університету.

Загальна кількість монографій, навчально-методичних посібників, хрестоматій у науковій бібліотеці надзвичайна велика. Однак сьогодні слід надати належну оцінку і періодичним виданням, в появі яких у стінах РДГУ постійно зацікавлений адміністративний корпус на чолі із ректором - кандидатом історичних наук, професором, членом-кореспондентом Міжнародної слов'янської академії наук Постолювським Русланом Михайловичем та відповідні фахові кафедри історико-соціологічного факультету, очолюваного канд. істор. наук., доц. Шеретюком В.М. Відтак плідна робота викладачів кафедр згаданого факультету, здобувачів різних наукових ступенів, які представляють усі регіони України, не тільки Західну, забезпечила появу ще у 2000 році збірника «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії», який із 1999 року згідно постанови президії ВАК України визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (перереєстрований у 2010 р.).

Робота усієї редколегії видання, яку очолює проф. Постолювський Р.М. (до того часу - проф. Черній А.І.) у різний час консолідувала навколо такої складної, проте й доволі цікавої справи, відомих науковців, докторів історичних наук, професорів Трояна С.С. (науковий редактор), Бачинського В.М., Дещинського Л.Є., Ковальського М.П., Кондратюка К.К., Лизогуба Ю.М., Макара Ю.І., Швецову-Водку Г.М., Стоколос Н.Г., Киридон А.М., Жилюка С.І., Степанкова В.С., Фісанова В.П., Чухліба Т.В., доктора філософських наук, професора Шугаєву Л.М., доктора політичних наук, професора Гона М.М.; кандидатів історичних наук, професорів Шелюк Л.О. (заступник головного редактора), Литвинчука А.І., Савчука П.О. та вже спочилого Гайбонюка В.Д.; кандидатів історичних наук, доцентів Шеретюка В.М., Галуху Л.Ю., Терешка Ю.М. та інших вчених.

Склад вище згаданої редколегії є почесним, забезпечує вихід збірника та наявність у ньому цінних матеріалів, які дослідникам (особливо початківцю) важко, а іноді й не можливо відшукати у інших джерелах. Поява видання суттєво полегшила і роботу бібліографів, які тепер рекомендують читачеві цей друкований продукт як такий, що у своєму змісті фактичного кожного випуску (а їх загальна кількість – 18) містить надзвичайно різноаспектну проблематику, на якій ми зупинимось пізніше. І така ситуація є втішною, адже майбутній вчитель, викладач чи науковець повинен слідкувати за сучасними розробками у галузі історії, які публікуються переважно, а в окремих випадках і виключно, у таких виданнях.

У першу чергу, цінною є наявність збірника у науковій бібліотеці РДГУ для здобувачів ступенів кандидата й доктора історичних наук, які можуть почерпнути з нього оригінальну (архівну) інформацію. Цей факт є значущим тому, що ще чимало матеріалів із вітчизняної та всесвітньої історії розпорознені по архівним документам, приватним колекціям та спецфондам. А в збірнику вони знайшли своє належне місце і представлення, засвідчуючи уміння дослідників настільки якісно проаналізувати проблемні питання, що сумнівів після їх вивчення залишатися не може (чи майже не може). Окрім цього, саме архівні дані обумовлюють і постійну новизну опублікованих статей, а з останнім, як відомо, сьогодні у професійних колах зустрічаються певні відхилення від вимог ВАК України, порушення морально-етичних норм проведення наукових досліджень, які мусять бути позбавлені від плагіату та компіляцій.

Щодо структури збірника, то вона є цілком логічною і послідовною, традиційно для нього охоплює п'ять розділів. Зокрема перший - «Історія України», другий - «Історія Волині. Краєзнавство», третій - «Всесвітня історія. Історія міжнародних відносин і зовнішньої політики», четвертий - «Політичні ідеї та процеси в

історичному контексті. Методологія, історіографія та джерелознавство» і п'ятий - «Рецензії та огляди». В останньому випуску з'явився ще один розділ - NOTA BENE. Вже з назви розділів простежується розлогість тематики, зібраної систематизовано, допомагаючи читачеві одразу зосередити свою увагу на тих питаннях, які його цікавлять, чи входять до предмету власних досліджень. Усі структурні частини збірника містять якісну фахову інформацію, є рівноцінними і досить виважено за тематикою скомпоновані.

Позитивним і рідкісним явищем у порівнянні з іншими збірниками є те, що його розділи за своєю тематикою, яка майже у кожному наступному числі має продовження, нагадують, певною мірою, колективну монографію, в якій автори намагаються підняти взаємообумовлюючу і взаємодоповнюючу інформацію. Надзвичайно корисною є можливість простеження читачем тих думок авторів-науковців, до яких вони підходять поступово, виважено, добре зваживши усі факти і обставини появи того чи іншого історичного явища або події. Еволюція поглядів, широта світогляду, висвітлення ідей істориками доводять їх глибокі знання й уміння оперувати одержаним матеріалом, лаконічно висловлюватися, чітко обґрунтовуючи свою позицію.

Високий рівень має й понятійно-категоріальний апарат авторів, адже мова фахових статей передбачає наявність грамотної, професійно орієнтованої термінології, яка допомагає дослідникові побудувати відповідний монолог чи діалог навколо аналізованої проблеми. Ця вимога у збірнику чітко дотримується.

Тематика розділів, яку також хочеться підкреслити як надзвичайно актуальну для строкатого сьогодення, охоплює як хронологічно великі, так і звужені часові межі, демонструючи цікаву панораму історичних подій та їх наслідків. Так, починаючи із 2000 року, Перший розділ збірника логічно представляють розвідки (згадаємо вибірково), спрямовані на аналіз особливостей становлення соціального та духовного життя в Україні різних історичних періодів, козацтва як феномена вітчизняної історії та культури, процесуальної практики земського суду на Правобережній Україні у другій половині XVI століття, формування зовнішньополітичної концепції Українською Центральною Радою від автономії до незалежності, діяльності українських політичних партій і організацій та їх ролі у розвитку молодіжних рухів на різних теренах нашої країни, трансформації православної церкви в Західній Україні (зокрема на початковому етапі Другої світової війни), значення появи і поширення жіночої преси в піднесенні національної свідомості українського жіноцтва, специфіки дипломатичних і торгівельних зв'язків України із зарубіжними державами у першій третині XX століття, впливу державної політики на розвиток приватно-орендних та приватновласницьких підприємств України того ж періоду, розвитку взаємовідносин російських військовослужбовців із населенням Правобережної України (кінець XVIII-перша половина XIX століття), висвітлення археографічних пам'яток Холмщини та Підляшся у наковому доробку вчених, специфіки культури сільського способу життя на Поділлі та Південно-Східній Волині початку XX століття, втрати надбань аграрного сектора міжвоєнної Волині у процесі радянізації, діяльності груп ОУН на західноукраїнських теренах, ролі української повстанської армії у визвольній боротьбі, сутності української національної ідеї як дороговказу до процвітаючої європейської держави, проблеми формування національної ідентичності та культури політичної свідомості української нації, процесу національно-культурного відродження на Житомирщині (липень-листопад 1941р.), наявності польських шкіл на території Подільської губернії в добу війни і українських визвольних змагань (1914-1921 рр.), популяризації ідеї збереження пам'яток у Східній Галичині у 1920-1930-х роках (на прикладі діяльності Національного музею у Львові), наслідки масових репресій радянського режиму проти західноукраїнського населення (1939-1941 рр.), становлення і розвиток освіти Західної України в повоєнний період (1945-1953 рр.), рівня споживання сільського населення України у роки хрущовської «відлиги», розвитку дошкільних закладів освіти як показника якості життя сільського населення України у 1960-1980 х роках, динаміки польсько-українських відносин після 1989 року, участі і ролі українських християнських церков у президентських виборах 2004 року, основних засад взаємодії української держави із закордонним українством (1993-2006 рр.) тощо.

Актуальною для становлення сучасної вітчизняної історії у збірнику є проблематика Другого розділу, присвячена минулому Волині та краєзнавству. Отож у ньому, наприклад, характеризуються ранні етапи розвитку Волинських міст за матеріалами досліджень Жорнівського Городища, міста-фортеці, засновані князями Острозькими, археологічні дослідження багатой садиби на посаді княжої Пересопниці, життя Мізоча як типового приватного містечка Волинської губернії наприкінці XVIII - в 50-х роках XIX століття, законодавче регулювання життєдіяльності єврейського населення Волинської губернії (перша половина XIX століття), планування і забудова міст Волині в другій половині XIX – на початку XX століття, причини та передумови посилення колонізаційного руху на Волині в другій половині XIX століття, особливості процесу демократизації православного життя на Волині у 1920-х роках, державно-церковні відносини на Волині початкового періоду Другої світової війни (1939-1941 рр.), Волинь у добу Центральної Ради (розгортання українського національного руху у березні 1917 – лютому 1918 років), національна політика Другої Речі Посполитої на Волині (1921-1939 рр.), діяльність секретних співробітників у боротьбі польської влади проти «Пласту» на Волині (20-30-ті рр. XX століття), пластове життя української молоді на Острожчині в Другій Речі Посполитій, суд над активістами – членами ОУН у Рівному (22-25 травня 1939 року), рух опору фашистській окупації на Рівненщині, політична діяльність УНДО та УСРП на Волині в 1930 році, Дубенський (Тараканівський) Форт, питання вивчення історичної топографії міста Кременця, діяльність Уласа Самчука та видавництво газети «Волинь» (1941-1943 рр.), україномовна періодика у Волинському воєводстві в 1921-1939 роках, російський монархізм на Волині в 20-х роках XX століття, українських кооперативний рух у Волинському воєводстві в 1920-1930-х роках (джерельна база дослідження), політика німецької окупаційної адміністрації на Житомирщині (1941-1943 рр.), радикально-реформаційні настрої православних Волині в першій половині 20-х

років XX століття, переслідування радянською владою православного духовенства на Волині в другій половині 40-х років XX століття, державно-церковні відносини на Волині у повоєнний період, динаміка релігійних відносин на Рівненщині впродовж 1988-1998 рр., Дубенський Спасо-Преображенський монастир, монастирі як центри духовного життя (Мильчанський монастир Різдва Богородиці), культурно-мистецьке життя Волинського краю (за матеріалами Рівненського обласного державного архіву), історія будівництва Рівненського Українського Народного Дому та інші актуальні проблеми.

Третій розділ тематично об'єднав дослідження всесвітньої історії, зокрема особлива увага у ньому надається ролі гуситського руху у формуванні демократичних традицій у Чеських землях, генезі й еволюції чеських національно-демократичних ідей в історичному дискурсі, чеським національно-демократичним ідеям в історичній ретроспективі, становленню демократичних традицій у Чехії в історичному зрізі на тлі епохи Карла IV, еволюції чеських національно-демократичних ідей у працях Я.Коменського, Ф.Палацького та Т.Масарика, формуванню чеських національно-демократичних традицій в епоху чеського національного відродження в концепціях Альберта Пражанка, інтерпретації Т.Масариком чеських національних демократичних традицій як основи національної ідеології, традиціям партійної демократії в Чехословаччині у міжвоєнний період 1918-1938 рр., демократичним засадам та принципам відродження Чехословацької держави наприкінці Другої світової війни, модернізації суспільного життя Чехії у XIII столітті, еволюції чеського музичного мистецтва як одного із шляхів культурного національного відродження Чехословаччини початку XX століття, реформаційному рухові у педагогіці Чехословаччини в міжвоєнний період, основам відродження Чехословацької держави в 1944-1945 роках, демократичним імперативам «оксамитової» революції в Чехословаччині, аналізові діяльності українських організацій в Чеській республіці (1993-2006 рр.).

Заслужують на окрему увагу й розвідки, у яких розкривається зміст колонізаційно-підприємницької діяльності німецького купецтва в Південній Америці у XVI столітті, проблем збереження англійського впливу в міжвоєнній Індії (1919-1935 рр.), концептуальних підходів у Німеччині до проблем імперської політики в другій половині XIX століття, прав та безправ'я єврейського населення Російської імперії XIX століття, діяльності англійської таємної ради доби Абсолютизму, життя Ірландії в системі британського колоніалізму, наслідків німецьких погромів у Росії часів Першої світової війни, Тартуського миру 1920-х років та його ролі у радянсько-естонських відносинах міжвоєнного періоду, реакції Кремля на Угорські події 1956 року, позиції ООН і західних держав, особливостей представництва ООН в Україні та його діяльності, козацьких військових формувань у збройних силах Німеччини (1939-1945 рр.), фактору неонацизму в суспільно-політичному житті післявоєнної Німеччини (1945-2006 рр.), еволюції принципу розподілу влади в Іспанії (1939-1986 рр.), зародження опозиції в Югославії (1950-1960 рр.), особливостей формування єдиного політичного простору Німеччини в 90-х роках XX століття, розширення НАТО в 1999-2004 рр. в аналізі американських підходів, російсько-білоруських взаємин у контексті ОДКБ, впливу процесу глобалізації на нерозповсюдження ядерної зброї та систему гарантій МАГАТЕ, утвердження КНР в Азійсько-тихоокеанському регіоні в якості нової світової наддержави, проблем нових східних кордонів євросоюзу.

Значно полегшує роботу фахівцям Четвертий розділ збірника, що побудований на теоретико-методологічних аспектах вивчення історії, історіографії та джерелознавстві. Він є потужним базисом для здійснення наукових досліджень і містить аналіз фундаментальних праць із української та світової історії. Знову ж вибірково згадаємо, що його розвідки охоплюють проблеми історичної топографії Кременця X-XIV століття за літописними архітектурно-археологічними джерелами, виникнення історії славистики як нового напрямку слов'язнавчих досліджень, археологічні джерела литовсько-польської доби про місто Дубно за матеріалами досліджень 2005 року, становлення та розвитку педагогічної риторики у Стародавній Греції та Римі, відомостей про запорізьких козаків в описах чужинців, питання історії слов'янських народів у наукових зацікавленнях Феофана Прокоповича, життя середньовічного міста у чеській історіографії, української світської рукописної книги XVII-XVIII століття у науковому доробку О.Апановича, Берестецької битви 1651 року в наукових дослідженнях (на прикладі аналізу хрестоматії рівненських авторів), ідейно-концептуальних основ української романтичної історіографії другої половини 1820-1840 рр., джерелознавчого аспекту другої імперії в Мексиці (1861-1867 рр.), історичних шкіл в польській історіографії другої половини XIX століття, історіографії бібліотечної і видавничої діяльності церковних православних братств Волинської губернії у другій половині XIX – на початку XX століття, польського питання в планах і програмах декабристів, довоєнної польської історіографії про тогочасну кількість українців на Берестейщині, ідеологічні проблеми німецького колоніалізму в сучасних історичних дослідженнях, умови соціально-побутового розвитку села радянської доби у вітчизняній історіографії, теоретичні особливості реконструкції та реєстраційного опису книжково-рукописного зібрання барона Ф.Р.Штейнгеля, роль більшовицької держави і православної церкви в Україні (історіографія дослідження), джерела до вивчення діяльності етнографічного відділу Волинського науково-дослідного музею (1920-1931 рр.), сутність української історіографії про зовнішньо-політичну діяльність ОУН (1929-1941 рр.), аналіз джерел політичної опозиції в Росії, історичної географії в науковій спадщині Володимира Антоновича, джерельної бази німецько-фінських відносин (1933-1939 рр.), відносини церкви й держави 1920-1930-х років (аналіз неопублікованого джерельного комплексу), українське націотворення в альтернативних концепціях українських радянських істориків (середина 1950-початок 1970-х рр.), діяльність Степана Бандери у спогадах та публіцистиці, проблеми змісту шкільної та вузівської історії, розвиток УНР доби Директорії в сучасних шкільних підручниках з історії, англійське видання про історію запорізьких

козаків, національно-культурне відродження етнічних меншин України у 1985-1991 роках у вітчизняній історіографії, моделі глобального управління в міжнародно-політичних дослідженнях на рубежі XXI століття, методологічні основи дослідження міжнародних відносин, проблеми інституалізації галицького краєзнавства в українській та польській історіографії, періодичні видання як історичне джерело, проблеми українсько-турецьких відносин в історіографічній традиції та новітніх підходах, історичної еволюції чехословацької демократії (постановка проблеми в джерелознавчому контексті), становлення та розвитку культурології як науки в історіографічному аспекті.

Обґрунтовану фахову цінність містить в своїй основі і П'ятий розділ збірника, автори якого репрезентують численним читачам рецензії на фундаментальну літературу галузі знань, а також здійснюють огляди різноманітних наукових і освітньо-культурних заходів. Так, починаючи із 2000 року широко загалу шляхом рецензування запропоновано праці, у яких вміщено цінні історичні джерела на допомогу історикам-дослідникам і педагогам (до виходу в світ нових документальних збірників професора Володимира Косика), сучасне історико-політологічне прочитання наукової спадщини Михайла Драгоманова; охарактеризовано навчальні посібники «Світ на зламі епох: історія кінця XIX – середини XX століття», «Всесвітня історія», «Історія дипломатії від давнини до нового часу»; монографії «Відкрите суспільство крізь призму сучасної інформаційно-комунікативної системи», «Сучасні дослідження з історії Німеччини в Україні», «Еволюція комунікацій з громадськістю у контексті розвитку сучасних глобальних процесів», «Історія кириличної рукописної книги в Україні», «Український політичний рух на Лівобережжі (90-і рр. XIX ст. - лютий 1917 р.)», «Бердянська чоловіча гімназія (остання третина XIX століття)», «Особливості міжетнічної взаємодії в контексті політичних процесів на західноукраїнських землях у міжвоєнний період», «Час випробування: держава, церква, суспільство в радянській Україні 1917-1930-х років», «Вулицями Рівного: погляд у минуле», нариси «Гітлерюгенд»: від «загону Адольфа Гітлера» до єдиної державної молодіжної організації «третього рейху» (1922-1939 рр.)», «Знаковий виклик цивілізаційному розвитку», «Інтелігенція українського села: 1960-ті-перша половина 1980-х років», «Проблеми історії слов'янських народів в історичній думці України (остання третина XVII - початок XX ст.)», «Геополітичне измерение колониальной политики Германии», «Проблеми безпеки у політичному житті Франції 1918-1920 рр.», «Українське краєзнавство: сторінки історії», «Російсько-грузинський конфлікт серпня 2008 року: історико-політологічний аналіз»; «Революционная Россия 1917 года и польський вопрос: новые источники, новые взгляды. Сборник статей польских и российских исследователей».

Публікації у Збірнику подано мовою оригіналу, мають чітке, логічно обумовлене смислове навантаження, потужну понятійно-категоріальну базу, додатково засвідчуючи високий рівень якості розвідок. Усі вони відповідають вимогам до написання наукових статей, мають відповідно оформлений список використаної літератури, на яку автори посилаються у своїх текстах. Додатково підкреслимо значення використаних архівних фондів, які є рідкісними і малодоступними для широкого загалу осіб, а в збірнику представлені і можуть стати певними підвалинами для подальших досліджень.

Фаховий збірник «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» є потрібним сучасним виданням, на основі якого стверджують свої знання студенти відповідних спеціальностей, мають змогу висвітлювати результати своїх досліджень здобувачі наукових ступенів та вчених звань, а також розширити свій кругозір педагоги-історики середніх та вищих навчальних закладів. Це видання суттєво доповнює усі наявні історичні праці та ефективно замінює ще відсутні монографії, хрестоматії та нариси на вкрай важливу історичну проблематику.

Наукова бібліотека РДГУ відзначає особливе зацікавлення збірником з боку її користувачів, з ним охоче працюють і студенти-заочники, які дещо обмежені у часі на підготовку до складання чергових сесій. Почерпнути інформацію із нього бажають і фахівці інших суміжних галузей знань, зокрема «Філософії», «Культурології», «Філології», «Мовознавства», «Мистецтвознавства», «Релігієзнавства», а цей факт, у свою чергу, засвідчує універсальний характер матеріалів, уміщених у структуру збірника.

Таким чином, переваги прорецензованого видання очевидні, а єдиним його недоліком слід вважати замалий наклад (тільки 100 примірників). Адже такий друкований продукт сьогодні може допомогти вирішити чималу кількість проблем, пов'язаних із видавничою діяльністю в Україні. На жаль, поки що вони залишаються наявними і подолання їх, як засвідчує досвід роботи нашої бібліотеки, частково можливе за рахунок плідної праці і редколегії таких збірників, і самих авторів, які публікуються у них.

З М І С Т

NOTA BENE

Грипич С.Н. ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕНЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ НА СТОРІНКАХ ФАХОВОЇ ПЕРІОДИКИ, ПРЕДСТАВЛЕНОЇ У ФОНДАХ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ (<i>Рецензія на періодичне фахове видання „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: зб. наук. праць: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету”</i> . – Рівне: РДГУ, 2000 – 2010)	3
ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ	
Удод О.А., Юрій М.Ф. ВЛАДА У КИЇВСЬКІЙ РУСІ	7
Заглинська Л.В., Гоголь Т.В. УКРАЇНСЬКІ ГРОШІ В ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНОМУ АСПЕКТІ СТАНОВЛЕННЯ СВІТОВИХ ГРОШОВИХ ВІДНОСИН	17
Єрасов Б.В. УКЛАДАННЯ ШЛЮБУ МІЖ КНЯЗЕМ ВОЛОДИМИРОМ ТА ЦЕСАРІВНОЮ АННОЮ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ	28
Омельчук Б.А. РЕЗИДЕНЦІЙНЕ БУДІВНИЦТВО НА ЛЬВІВЩИНІ В ОСТАННІЙ ЧВЕРТІ XVII СТОЛІТТЯ	32
Казначєва Л.М. РІЧПОСПОЛИТСЬКІ СЕЙМИКИ У ШЛЯХЕТСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННІ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ	37
Шеретюк Р.М. ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВОСЛАВНОГО ДУХОВЕНСТВА ПІД ЧАС ПРИЄДНАННЯ УНІАТІВ ПРАВОБЕРЕЖЖЯ УКРАЇНИ ДО РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В КІНЦІ XVIII СТ.	42
Нагорний В.В. ПЕНІТЕНЦІАРНІ ЗАКЛАДИ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ У БОРОТБІ З УКРАЇНСЬКИМ ПРАВОСЛАВНИМ СЕКТАНТСТВОМ У XVIII - ПОЧАТОК XX СТОЛІТЬ)	47
Нікітін Ю.О. ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПО СТВОРЕННЮ І РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ НАРОДНОГО ЗДОРОВ'Я В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ, ХАРКІВСЬКІЙ ТА ПОЛТАВСЬКІЙ ГУБЕРНІЯХ У II ПОЛОВИНІ XIX СТ.	51
Шугаєва Л.М. В ПОШУКАХ ІСТИННОГО ПРАВОСЛАВ'Я. ІНОКЕНТІЙ БАЛТСЬКИЙ	57
Киридон А.М. УТВЕРДЖЕННЯ КОМУНІСТИЧНОГО ПОБУТУ В СУСПІЛЬСТВІ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ 1920-Х РОКІВ: ОНТОЛОГІЧНИЙ І АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ	59
Доброчинська В.А. ЮРІЙ ШУМОВСЬКИЙ: ВІХИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ (1908–2004)	68
Абакунова Г.В. АНТИСЕМІТСЬКА ПОЛІТИКА НАЦИСТСЬКОЇ ВЛАДИ В РАЙХСКОМІСАРІАТІ «УКРАЇНА»	73
Киридон П.В. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПАРТІЙНО-ДЕРЖАВНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ ХРУЩОВСЬКОЇ ДОБИ	79
Чура В.І. КОМПАРТАПАРАТ І РЕЛІГІЙНИЙ РУХ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ НАПРИКІНЦІ 80-Х РР. XX СТ.	84

Мишков В. ДІЯЛЬНІСТЬ МИТРОПОЛИТА АДРІАНА (ЧЕТВЕРГОВА) В КОНТЕКСТІ НАЛАГОДЖЕННЯ КОНСТРУКТИВНОГО ДІАЛОГУ МІЖ РОСІЙСЬКОЮ ПРАВОСЛАВНОЮ СТАРООБРЯДНОЮ ЦЕРКВОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ ПРАВОСЛАВНОЮ ЦЕРКВОЮ	88
Веремейчик Л.Ф. СОЦІАЛЬНЕ СЛУЖІННЯ ПРОТЕСТАНТІВ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	92
Милуш В.І. ВПЛИВ ХРИСТИЯНСТВА НА ВІЙСЬКО: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ І СУЧАСНІСТЬ	95
Филипчук С.В. ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПРОТЕСТАНТСЬКИХ ЦЕРКОВ	100
Давидчук С. ВІЗИТИ ВИЩИХ ПОСАДОВИХ ОСІБ В УКРАЇНО-ІЗРАЇЛЬСЬКИХ ВІДНОСИНАХ 90-Х РР. ХХ СТ.	103
Сидорук Т. В. ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ СУСІДСТВА НА ПРОЦЕСИ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	110
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
Прищепя Б.А. НОВІ АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІТОПИСНИХ МІСТ ВОЛИНИ	117
Прищепя О. П. РОЗВИТОК ТОРГІВЛІ У МІСЬКИХ ПОСЕЛЕННЯХ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ В ДОБУ ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)	123
Мельничук Н.М. СИМВОЛІКА ПОЛЬСЬКОГО СОКОЛЬСТВА ВОЛИНИ: ПОХОДЖЕННЯ І ТРАДИЦІЇ (1921-1939 рр.)	127
Ленартович О.Ю. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОУН НА ВОЛИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД 1921-1939 РР.	131
Цецик Я.П. РОЛЬ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ ВОЛИНИ У 1931 – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 1935 РР.	136
Жив'юк А.А. ТЕАТР ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОГО МАНІПУЛЮВАННЯ КОМУНІСТИЧНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ: РІВНЕНСЬКИЙ ВИПАДОК	142
Семещук В.М. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МЕЛПОРАТИВНИХ РОБІТ НА ВОЛИНІ В УМОВАХ «ЗАСТОЮ»: ПРОБЛЕМИ І СПРОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	148
Виткалов С.В. НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ТОВАРИСТВА ЯК ФАКТОР ОПТИМІЗАЦІЇ ДУХОВНОГО ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ РІВНЕНЩИНИ	156
Демянюк І. НА ПЕРЕДНЬОМУ КРАЇ. Нарис історії Української Гельсінської Спілки на Рівненщині	159
ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
Постоловський Р.М. НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ТРАДИЦІЙ В ЧЕСЬКИХ ЗЕМЛЯХ	168

Бевзюк Є.В. СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЧЕСЬКИХ І СЛОВАЦЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.	177
Агасиев Икрам Керим оглы ПРОБЛЕМЫ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ И СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ АДАПТАЦИИ НЕМЕЦКИХ КОЛОНИСТОВ В ЮЖНОМ КАВКАЗЕ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ ХІХ ВЕКА	183
Івчик Н.С. ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В СФЕРІ ОСВІТИ У ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ КРАЮ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.	187
Константінова В.М. ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО МІСТ ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІД МАНІФЕСТУ ПРО ВОЦАРІННЯ ОЛЕКСАНДРА ІІІ ДО МІСЬКОГО ПОЛОЖЕННЯ 1892 Р.	191
Троян П.С. КОЛОНІАЛЬНЕ ПИТАННЯ В НІМЕЧЧИНІ 1841 – 1884 рр.: ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	195
Плюта Н.В. ФРАНЦІЯ І КОЛОНІАЛЬНА ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНІ 80-90-Х РР. ХІХ СТОЛІТТЯ	198
Валюх Л.І. АНГЛО-НІМЕЦЬКИЙ КОНФЛІКТ В ПІВДЕННІЙ АФРИЦІ (1895 – 1896 рр.) В ОЦІНЦІ АНГЛІЙСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ	204
Хитровська Ю.В. ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВОСЛАВНОГО КЛІРУ В ДЕРЖАВНИХ ДУМАХ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ДИСКУСІЙ НАВКОЛО ПИТАННЯ ПРО МОЖЛИВІСТЬ УЧАСТІ ДУХОВЕНСТВА У ПОЛІТИЦІ В ПРАВОСЛАВНІЙ ПРЕСІ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	209
Ласкавий Д.В. УГОДА ГРІНВУДА – БЕРАНЖЕ 1919 Р. І НАФТОВИЙ СОЮЗ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА ФРАНЦІЇ	213
Скопова О.І. ЕТНОПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ КРИЗИ КОНСТИТУЦІЙНО-МОНАРХІЧНОГО ЛАДУ В ІСПАНІЇ (1918-1931 РР.)	216
Бородинська Л. ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ СПІЛЬНОТИ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН У ПОЛЬЩІ (1918-1939 РР.)	221
Давлетов О.Р. РІХАРД ДАРРЕ – ВІД АГРОНОМА-КОЛОНІЗАТОРА ДО МІНІСТРА ПРОДОВОЛЬСТВА ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТРЕТЬОГО РЕЙХУ: ШТРИХИ ДО ПОЛІТИЧНОГО ПОРТРЕТУ	225
Піковська Т.В. НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ В ПРОГРАМАХ НІМЕЦЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ПЕРШІЙ ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ В 1920 – СЕРЕДИНІ 1930-х рр.	229
Постоловський Р.М. ДЕМОКРАТИЧНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ (1944 – 1945 рр.)	233
Віруцька С.В. СУСПІЛЬНО - ПОЛІТИЧНІ НАСТРОЇ В ПОЛЬЩІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПОДІЙ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ»	239
Лемак Н.М. ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ Е. ХІТА В УМОВАХ ЕВОЛЮЦІЇ ТРАДИЦІЙНИХ ЗАСАД КОНСЕРВАТИЗМУ ДО НЕОКОНСЕРВАТИЗМУ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ.)	244

Пелех Є.І. УЧАСТЬ ЗБРОЙНИХ СИЛ ФРН У МІЖНАРОДНИХ ЗУСИЛЛЯХ ІЗ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ НА ТЕРИТОРІЇ БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНИ (1991-1995)	251
Генега І.М. ДОКТРИНА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ Є.ПРИМАКОВА: ВІД РОМАНТИЗМУ ДО ПРАГМАТИЗМУ?	255
Санжаревський О.І. СПІЛЬНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ОБОРОНИ БІЛОРУСІ ТА РОСІЇ В КІНЦІ 90-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ ДОГОВОРУ ПРО СТВОРЕННЯ СОЮЗНОЇ ДЕРЖАВИ	261
Бояківський Л. С. ГЕОСТРАТЕГІЧНИЙ ПРОЕКТ БУДІВНИЦТВА ГАЗОПОРТУ ЯК ФАКТОР ЗМІЦНЕННЯ ЕНЕРГОБЕЗПЕКИ ПОЛЬЩІ: ДИСКУСІЯ В СЕРЕДИНІ КРАЇНИ	265
Павлюк Т. В. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕГОВОРНОГО ПРОЦЕСУ ПРО ПРИЄДНАННЯ МІЖ ХОРВАТІЄЮ ТА ЄС	268
Буз О.М. ЖІНКИ В ПОЛІТИЧНІЙ ТЕОРІЇ	372
Троян С.С. ПОЛІТОЛОГІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ТЕОРЕТИКО-ЕКСПЛІКАЦІЙНИЙ ПІДХІД	276
ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ	
Якимчук О.О. ВІТЧИЗНЯНІ ІСТОРІОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ШЛЯХЕТСТВА ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ ШЛЯХТИ РІВНЕНСЬКОГО ПОВІТУ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ КІНЦЯ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ	281
Ветвінська Н.О. ДЖЕРЕЛОЗНАВЧІ ПРОБЛЕМИ В ІСТОРІОГРАФІЇ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОГО ЯЗИЧНИЦТВА В ХІХ- ХХ СТ.	286
Дібас О.А. КЛАСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ З ІСТОРІЇ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ПРОМИСЛОВОСТІ ДОНБАСУ (1861-1914 рр.)	290
Грипич С.Н., Граб О.В. КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ ГАЛИЧИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ (ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ)	294
Гуч С. СТВОРЕННЯ БІБЛОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ІСТОРИЧНІ, ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ РЕГІОНИ УКРАЇНИ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ	299
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	303
ЗМІСТ	305

Наукове видання

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 19

Відповідальний за підготовку збірника до видання – С.С. Троян

Комп'ютерна верстка – Третяк О.Ю.

Обкладинка – Самсонюк В.Б.

Підписано до друку 30. 09. 2010 р. Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”. Наклад 100. Обліково-видавничих аркушів 30,00. Віддруковано засобами оперативної поліграфії ПП Самборський І.О., вул. Толстого, 3, м. Рівне, Україна, 33028.

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2010. – Випуск 19. – 309 с.
